

RIIGIKOHTU PRAKTIKA ÜLEVAADE APRILL 2022

KRIMINAALKOLLEGIUMI LAHENDID

Lahendi kuupäev	Kohtuasja number	KOKKUVÕTE
01.04.2022	1-20-5071/72	<p>Patsiendialaduse avaldamine kriminaalmenetluses</p> <p>Kolleegium selgitas otsuses kriminaalmenetluses tõendite kogumisel tervishoiuteenuse osutaja saladuse hoidmise kohustuse ulatust ja patsiendialaduse hoidmise üldpõhimõtteid. Lisaks käsitles kolleegium asjatundja mõistet ja tema tähendust tõendiallikana.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
18.04.2022	1-20-8278/95	<p>Kuriteo kaastäideviimine ja selle kokkulepe matkijaga</p> <p>Riigikohus lahendas otsuses küsimust, kas matkija saab olla üheks (kaas)täideviijaks grupiviisilises kuriteos. Kolleegium leidis, et reegljuhtumil ei tegutse matkija kuriteokoosseisu tähenduses tahtlikult ja tema teopanuseid ei saa KarS § 21 lg 2 alusel teisele täideviijale omistada. Seega ei saa matkija alustada kuriteo täideviimist KarS § 25 lg 4 mõttes ega panna toime täiendavat tegu eesmärgiga soodustada kuriteo toimepanemist (KarS § 22¹ lg 2). KarS § 22¹ kontekstis järeldeb sellest veel, et kui võrd kuriteo kaastäideviimise kokkulepe on karistatav vaid mitme toimepanija korral, ei saa matkija tahtluse puudumise tõttu nende hulka kuuluda. Samas lahendis selgitas Riigikohus sedagi, et kui isik käitleb kõigepealt lõhkeaineid (KarS § 414) ning seejärel neist valmistatud lõhkeseadeldist (KarS § 415), tuleb tema tegu tervikuna kvalifitseerida üksnes KarS § 415 järgi, mitte aga KarS §-des 414 ja 415 ette nähtud süütegude kogumina.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
19.04.2022	1-18-156/266	<p>Näilik tehing, vaelevande andmine ja süüdistusaktile esitatavad nõuded</p> <p>Riigikohus selgitas otsuses muu hulgas neid tingimusi, mille korral saab lugeda tehingu MKS § 83 lg 4 ja TsÜS § 89 lg 1 mõttes näilikuks. Kolleegium kordas ka varasemat seisukohta, et müügileping, milles müügihind näidatakse tegelikult kokkulepitust kõrgema või madalamana, on näilik. Ühtlasi osutas kolleegium asjaoludele, mis võivad viidata sellele, et poolte näidatud tehinguhind ei vasta nende tegelikule hinnakokkuleppele.</p> <p>Veel leidis Riigikohus otsuses, et see, kas ja millises osas on tehing näilik ja kas sellega varjati mingit teist tehingut, pole faktiline asjaolu, vaid asjaoludele antav materiaalõiguslik hinnang. Otsustamaks, kas kohtul on KrMS § 268 lg te 1 ja 5 nõudeid järgides võimalik</p>

		<p>asuda seisukohale, et tehing on näilik, tuleb selgitada, kas sellise järelduse aluseks olevad asjaolud on olulises osas süüdistuse teokirjeldusest hõlmatud.</p> <p>KrMS § 8 p 2 ja § 268 lg 6 kohaselt ei tohi kohtu kohaldatav õigusnorm olla süüdistatavale üllatuslik. Poolte üllatamisega võib tegemist olla ka siis, kui kohus tugineb õigusnormi kohaldamisel asjaoludele, mis erinevad nendest, mida käsitati sama normi võimaliku kohaldamise eeldustena senises menetluses, ega kuula pooli selles osas enne ära. Ringkonnakohtu viga, mis seisneb poolte üllatamises, on aga võimalik kõrvaldada kassatsioonimenetluses või juhul, kui kohtumenetluse poole mõne vastuväite käsitlemine eeldab faktiliste asjaolude tuvastamise pädevust, siis kriminaalaja uuel arutamisel.</p> <p>Riigikohus märkis sedagi, et KarS § 389¹ lg 1 järgi saab maksuhaldurile valeandmete esitamise (kaas)täideviimise eest vastutada ka see isik, kes ise (omakäeliselt) maksuhaldurile valeandmeid sisaldavat maksudeklaratsiooni ei esita, kuid kelle kaalukas teo panus valeandmete esitamisse väljendub mingis muus teos, näiteks süüteoplaani väljatöötamises ja selle elluviimises organiseerimises.</p> <p>Kolleegium selgitas ka TuMS § 51 lg 2 p 3 sisu ja selle seost MKS § 83 lg-ga 4.</p> <p>Veel asus kolleegium seisukohale, et saneerimismenetluse menetlusosalisena KarS § 320 lg 1 mõttes ei saa käsitada saneerimisavalduse esitanud ettevõtja juhatuse liiget, keda ennast pole kohus menetlusosalisena saneerimismenetluses kaasanud.</p> <p>Riigikohus käsitles ka süüdistusaktile esitatavaid nõudeid märkides muu hulgas, et süüdistuses tuleb karistusõiguslikult olulisi asjaolusid kirjeldada sidusa narratiivina nii, et see oleks raskusteta arusaadav ka lugejale, kellel erinevalt prokurörist pole väidetava kuriteosündmuse kohta eelteadmisi. Lähtepunktiks süüdistuse ülesehitamisel olgu menetletava kuriteo objektiivse ja subjektiivse koosseisu tunnused.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
21.04.2022	4-20-5209/46	<p>Süüteo vahetu objekti konfiskeerimine</p> <p>Riigikohus lahendas otsuses MKS § 155² lg-s 1 sätestatud süüteo vahetuks objektiks oleva kütuse konfiskeerimise võimalikkuse küsimust. Kolleegium selgitas, et kõnealuse väärteo kontekstis on kütus käsitatav süüteo vahetu objektina. Kütust ei saa konfiskeerida KarS § 83 lg 2 alusel, kuna see säte võimaldab konfiskeerimise üksnes seaduses sätestatud juhtudel, kuid MKS § 155² konfiskeerimisvõimalust ette ei näe. Konfiskeerimine ei ole võimalik ka KarS § 83 lg 4 järgi. KarS § 83 lg 4 kohaselt konfiskeeritakse vahend, aine või ese, kui selle omamiseks vajalik luba puudub, kuid üksnes tingimusel, et isik on toime pannud vähemalt õigusvastase teo (KarS § 83 lg 5). Kütuse omamiseks ei ole vähemalt üldjuhul KarS § 83 lg-s 4 nimetatud luba tarvis, sest tegemist pole ainega, mille käitlemiseks oleks näiteks selle ohtlikkuse tõttu kehtestatud loakohustus või mis oleks tsiviilkäibes üldse keelatud. Ka ei saa kütusekoguse osas, mille ladustamise etteheites väärteomenetlus VTMS § 29 lg 1 p 1 alusel lõpetati, rääkida õigusvastasest teost.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
22.04.2022	1-20-719/104	<p>Apellatsioonimenetluse kulude hüvitamine riigi õigusabi korral</p> <p>Kui kannatanule antakse riigi õigusabi RÕS § 8 p-s 1 ette nähtud viisil ehk kohustuseta hüvitada riigi õigusabi tasu ja kulud, tähendab see, et kriminaalmenetluse, sh appellatsioonimenetluse tulemusest olenemata ei saa kannatanu esindajale määratavat riigi õigusabi tasu kui menetluskulu (KrMS § 175 lg 1 p 4) kannatanult välja mõista. See menetluskulu jääb riigi kanda.</p> <p>See ei tähenda aga, et kannatanu vabaneb riigi õigusabi saamisest ka kohustusest hüvitada mis tahes menetluskulu (KrMS § 175 lg 1), mille hüvitamise kohustus lasub kriminaalmenetluse seadustiku 7. peatüki järgi kannatanul. Kui ringkonnakohtu teeb KrMS § 337 lg 1 p-s 1 nimetatud lahendi ja osa valitud kaitsjale appellatsioonimenetluses makstud tasust (KrMS § 175 lg 1 p 1) on tingitud kannatanu põhjendamatu appellatsioonist, tuleb</p>

		<p>kõnealune osa süüdistatava menetluskulust välja mõista kannatanult. Riigi õigusabi andmisel vabastatakse kannatanu üksnes kohustusest hüvitada talle endale osutatava riigi õigusabi tasu ja kulud.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
28.04.2022	1-21-1652/56	<p>Vahistamisega tekitatud kahju hüvitamine ja alaealise ülekuulamine</p> <p>Riigikohus lahendas asjas vahistamisega tekitatud kahju hüvitamise taotluse olukorras, kus isiku suhtes oli tehtud osaliselt õigeks- ja osaliselt süüdimõistev otsus. Lisaks käsitles kolleegium alaealise ülekuulamist puudutavaid probleeme.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>

TSIVIILKOLLEEGIUMI LAHENDID

Lahendi kuupäev	Kohtuasja number	KOKKUVÕTE
20.04.2022	2-19-5997/98	<p>Juurdepääsu talumise kohustuse eest tasu määramine</p> <p>Kolleegium selgitas asjaõigusseaduse § 156 lg 1 kohaldamisel, et olukorras, kus koormatava kinnisasja omanik on avaldanud soovi saada hüvitist ka juurdepääsutee korrashoiu kulude eest, tuleb kohtul tasu määramiseks vajalikud asjaolud välja selgitada ning määrata juurdepääsutasu, mis peab ühe komponendina sisaldama ka hüvitist juurdepääsutee korrashoiu kulude eest, kui koormatava kinnisasja omanikul sellised kulud tekivad.</p> <p>Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
20.04.2022	2-20-123093/24	<p>Menetlusdokumentide kättetoimetamine</p> <p>Riigikohus selgitas määruses, et kui menetlusosaline on maksekäsu kiirmenetluses andnud teada soovist saada menetlusdokumendid e-posti aadressile, siis tuleb hagimenetluses eelistada dokumendi TsMS § 314¹ lg 3 p 2 alusel kättetoimetamist TsMS § 317 lg 1 või lg 1² alusel kättetoimetamisele. See tähendab, et juhul, kui menetlusdokumenti on võimalik TsMS § 314¹ lg 3 p 2 järgi kätte toimetada, ei tohi menetlusdokumenti üldjuhul avalikult kätte toimetada. TsMS § 314¹ rakendamisel on suurem tõenäosus, et menetlusosaline saab ka tegelikult menetlusdokumendi kätte.</p> <p>Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
21.04.2022	2-22-2054/8	<p>Tsiviil- ja halduskohtu pädevuse piiritlemine</p> <p>Riigikohtu tsiviil- ja halduskolleegiumi vaheline erikogu kordas määruses oma varasemat järeldust, mille kohaselt taotlus saada riigi õigusabi selleks, et pöörduda EIK-i haldusastast võrsunud vaidluse lahendamiseks, tuleb RÕS § 37 lg 2, § 10 lg-te 3 ja 3¹ alusel esitada halduskohtule.</p> <p>Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
25.04.2022	2-19-108066/45	<p>Kindlustusandja tagasinõude eeldused, kui sõidukijuht lahkub kindlustusjuhtumi toimumise kohalt</p> <p>Riigikohus selgitas lahendis kindlustusandja tagasinõude eelduseid sõidukijuhi vastu, kes on põhjutanud kindlustusjuhtumi ning lahkunud pärast kindlustusjuhtumit õigusvastaselt ja süüliselt kindlustusjuhtumi toimumise kohalt.</p> <p>Riigikohus selgitas, et üldjuhul saab sõidukijuhi lahkumist pidada õigusvastaseks, kui ta lahkub liiklusõnnetuse sündmuskohalt temal lasuvaid liiklusõnnetuse järgseid kohustusi rikkudes. Süülisuse hindamisel ei saa juhinduda VÕS sätetest, vaid sõidukijuhi lahkumist</p>

		<p>saab pidada süüliseks, kui ta on käitunud viisil, mis vastab kas LS § 236 või § 237 sätte koosseisule.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
--	--	--

HALDUSKOLLEGIUMI LAHENDID

Lahendi kuupäev	Kohtuasja number	KOKKUVÕTE
04.04.2022	3-21-2196/19	<p>Menetlusosalise andmete varjamine avaldatavas kohtulahendis</p> <p>Riigikohus määras, et ka esialgse õiguskaitse kohaldamise küsimuses tehtud määruse võib avaldada arvutivõrgus (Riigi Teatajas), samuti seda, et halduskohtumenetluses tuleb kohtulahendi avaldamisel menetlusosaliste andmete varjamisel kohaldada eeskätt HKMS § 175 lg-d 3 ja 4. Nimetatud sätted kaitsevad kohtukaebeõigust. Isikutel peab olema võimalik kohtusse pöörduda, kartmata, et nende kaitset vajav teave saab avalikuks. Andmete varjamisel avaldatavas kohtulahendis füüsilise isiku eraelu puutumatus tagamiseks ei tohi isik olla tuvastatav ka koostoimes muude veebiotsingutega. Menetlusosalise HKMS § 175 lg 3 alusel esitatud taotlus ei muuda lahendi avaldamisel andmesubjekti varjunimestamist kohtule kohustuslikuks, vaid kohtul on õigus avalikust huvist lähtuvalt jätta andmesubjekti taotlus ka rahuldamata.</p> <p>Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
12.04.2022	3-19-2051/49	<p>Sunniraha rakendamine</p> <p>Riigikohus käsitles lahendis sunniraha rakendamise teematikat. Kolleegium tuletas meelde, et sunnivahendi rakendamise õiguspärasus ei sõltu ettekirjutuse õiguspärasusest. Kehtivat ettekirjutust on võimalik sundtäita, sõltumata adressaadi vastuväidetest ettekirjutuse õiguspärasusele. Kohus kontrollib haldustäite vaidlustes üldjuhul seda, kas sunnivahendi rakendamise eeldused on täidetud, kas sunni liik ja selle kohaldamise viis olid proportsionaalsed ning ei esine sunni kohaldamist välistavat asjaolu.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
18.04.2022	3-20-1265/25	<p>Teabenõude täitmisest keeldumise erandeid tuleb tõlgendada kitsendavalt</p> <p>Riigikohus kordas otsuses üle põhimõtte, et avaliku teabe avalikkus on reegel ja teabenõude täitmisest keeldumine erand, mistõttu tuleb erandeid tõlgendada kitsendavalt. Selles asjas keeldus maaeluministeerium avalikustamast teabenõudjale advokaadibüroolt tellitud õiguslikku hinnangut Euroopa Komisjoni otsuse vaidlustamise perspektiivikusest. Kolleegium leidis, et ükski vastustaja esitatud juurdepääsupiirangu kehtestamise õiguslikest alustest ei ole kohaldatav ja keeldumine oli õigusvastane, selgitades mh, et seadusandja on AvTS § 35 lg 2 p 4 loomisega selge sõnaga otsustanud kaitsta riigi kui menetlusosalise huvisid ainult tsiviilkohtumenetluses. Seejuures märkis kolleegium, et riigi kohustus avalikustada advokaadibüroolt tellitud õiguslik hinnang võib riivata halduskohtumenetluse poolte võrdsuse põhimõtet ning pärssida riigi välise nõustamise kasutamist. Kui riik soovib selle vältimiseks kehtestada aluse keelduda juurdepääsu andmisest väljastpoolt asutust tellitud õiguslikele hinnangutele, siis tuleb seadusandjal vastav erand luua.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
18.04.2022	3-20-1342/24	<p>Järelevalvemenetlus isikuandmete töötlemise üle</p> <p>Riigikohus käsitles lahendis järelevalvemenetlust isikuandmete töötlemise üle. Kolleegium leidis, et Andmekaitse inspeksiooni (AKI) keeldumine järelevalvemenetlust alustamast on</p>

		<p>toiming. Kolleegium selgitas, et olukorras, kus AKI-l palutakse hinnata sellise töötlemistoimingu õiguspärast, mis seisneb tõendi esitamises kohtule, ei välista AKI järelevalvet asjaolu, et kohus peab kohtumenetluse (sh pankrotimenetluse) käigus hindama menetlusosalise esitatud tõendi lubatavust. Kui ei esine erilist vajadust andmesubjekti õiguste kaitseks ega olulist avalikku huvi, mis tingiks järelevalve vajalikkuse, võib AKI menetluse algatamist kaaludes siiski keelduda järelevalvemenetluse alustamisest, sest see oleks ülemäärane Euroopa Liidu isikuandmete kaitse üldmääruse (IKÜM) art 57 lg 4 mõttes. AKI järelevalve võimalikkusel isikuandmete töötlemise õiguspärast üle ei või olla heidutavat mõju isiku põhiõigusele pöörduda oma õiguste kaitseks kohtusse. Sõltumata AKI järelevalvemenetlusest on andmesubjektil alati õigus pöörduda oma õiguste kaitseks vastutava või volitatud töötleja vastu kohtusse.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
19.04.2022	3-20-1213/42	<p>Äriühingu seadusliku esindaja isikliku maksuõigusliku vastutuse piirid</p> <p>Riigikohus selgitas otsuses, et kuigi äriühingu juhatuse liikmel on kohustus korraldada ka enne tema juhatuse liikmeks saamist tekkinud maksuvõlgade tasumine, ei võimalda kehtiv õigus talle sellise maksuvõla osas vastutusotsust teha. MKS § 40 lg 1 nõuab põhjuslikku seost kohustuse tahtlikult või raskest hooletusest rikkumise ja maksuvõla tekkimise vahel ning kolleegium on korduvalt märkinud, et kui maksuvõlg on tekkinud enne etteheidetavat käitumist või etteheidetav käitumine pole maksuvõlga põhjustanud, ei saa vastutusotsust sellise maksuvõla kohta teha. Samuti rõhutas kolleegium, et äriühingu intressivõlga saab juhatuse liikmelt nõuda ainult vastutusotsusega, mitte MKS § 115 lg 3 alusel tehtava intressinõudega.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
20.04.2022	3-19-1481/23	<p>Võlgniku pangakonto arestimine täitemenetluses</p> <p>Riigikohus leidis kohtutäituri distsiplinaarasja vaagides, et kohustus tagada pangakonto arestimisel võlgniku kontole arestivaba miinimum on selgelt sätestatud ja üheselt mõistetav. Selles osas on väljakujunenud ka Riigikohtu tsiviilkolleegiumi praktika, mille järgi tuleb võlgniku kontole tagada minimaalselt vajalikud vahendid mh ka siis, kui kontole ei ole laekunud midagi. Halduskolleegium lisas, et tühja konto täieliku arestimise korral ei oleks võlgnikule seadusega sätestatud automaatne miinimumkaitse tagatud, kuna kontole sissetuleku laekumise korral oleks see täielikult arestitud ja ta peaks esitama arestimise akti muutmise taotluse. Selgest ja üheselt mõistetavast üldreeglist kõrvalekaldumiseks peavad kohtutäiturile olema teada erandlikud asjaolud.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
21.04.2022	3-20-1415/25	<p>Vastutusotsuses tahtluse tuvastamine ja intressi nõudmise eeldused</p> <p>Asjas oli vaidluse all, kas maksuhaldur oli vastutusotsuse tegemisel tuvastanud õigesti äriühingu juhatuse liikme süü vormi ja kas maksusumma määramine võis seetõttu olla aegunud. Samuti, kas täidetud olid vastutusotsuse eeldused intressi nõudmiseks. Kolleegium selgitas, et kui isik teab temal lasuva kohustuse (maksukorralduse seadus § 8 lg 1) olemasolust võib peab seda kõiki asjaolusid ja tõendeid kogumis arvestades teadma (kaudselt tõendatud teadmised) ja jätab kohustuse täitmata, siis ei saa olla eluliselt usutav, et ta ei tahtnud õigusvastast tagajärge (s.o maksuvõla teket). Sellisel juhul saab jaatada isiku tahtlust. Kolleegium kordas varasemat seisukohta (RHKH otsus nr 3-19-104/22, p 19), et vastutusotsusega nõutava maksuvõla minimaalse kolmekuulise sissenõudmise tähtaeg kohaldub põhimaksuvõlast eraldi ka intressile. Kuna selles asjas ei olnud maksuhaldur kogu intressivõlga püüdnud äriühingult vähemalt kolmekuulise perioodi jooksul edutult sisse nõuda, siis tühistas kolleegium vastutusotsuse osaliselt intressinõude osas.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>

PÕHISEADUSLIKKUSE JÄRELEVALVE KOLLEEGIUMI LAHENDID

Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegium aprillis lahendeid ei teinud.